

GÜVENLİK KONSEYİ: GİZLİ KALANLAR*

LINDA MELVERN

The 1994 genocide that took place in Rwanda was one of the brutal examples in world history. As an organisation that aimed to prevent such crises that were brought about by the end of the Cold War, UN failed to fulfil this role from time to time. The Rwanda case, which is regarded as the worst example of peacekeeping operations, caused the UN's power and capabilities to be questioned. This article analyses the UN's inadequateness in dealing with the conflict in Rwanda.

Ocak 1992'de yapılan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi toplantısı, tarihte belirleyici değişimlerden birinin yaşanmakta olduğu bir noktada iz bırakmıştır. Konseyin devlet başkanları düzeyinde gerçekleştirilen ilk toplantısı olması anlamında, dönemin canlılığını yakalamış ve o doğrultuda hareket etmiştir. Konsey, Irak'ın Kuveyt'i işgalinin yarattığı zorlayıcı durum ile karşı karşıyaydı ve görünen oydu ki, Birleşmiş Milletler, 1945'te kurucularının belirlemiş olduğu hedefleri nihayet gerçekleştirebilecekti. Kritik önem taşıyan zirveye İngiltere ön ayak oldu. İngiltere Konsey Başkanlığı vasfını elinde bulunduruyordu ve toplantıya Başbakan John Major başkanlık etti.

Bu, dokuz yıl önceydi ve o tarihî durum için yazılmış olan konuşmalar bugün göze basitleştirici ve saflık derecesinde iyimser, vaatlerse neredeyse alaycı görünüyor. Major, konuşmasında, BM Tüzüğü'nde belirtilen prensiplere olan inancı bir kez daha tazelemenin ve hissettirmenin, koruyucu ve önleyici faaliyetleri gözden geçirmenin, anlaşmazlık sebeplerini gözlemek ve bildirmek sureti ile krizleri önlemenin, tansiyonu azaltmanın ve barışı yeniden temin etme çabalarına destek vermenin zamanı olduğunu söylemişti. Zaman, BM'nin bunun böyle olmasını mümkün kılmak için gerekli kaynaklara sahip olmasını sağlama zamanıydı. Major, Konsey'in, taahhüdünü yerine getirme hususunda birleşmiş olduğunu ve bunun Birleşmiş Milletler'in oluşturulduğu günden bu yana barış adına sahip olduğu en büyük fırsat olduğunu söylemişti. Amerika Birleşik Devletleri Başkanı George Bush da, BM'nin, tarihinde, barışı temin etme görevinde ileri doğru bir adım

* Bu makale, International Affairs dergisinin 2001 yılı Cilt 77, No. 1 sayısındaki İngilizce orijinalinden çevrilmiştir.

Avrasya Dosyası, BM Özel, İlkbahar 2002, Cilt: 8, Sayı: 1, s. 62-77.

atmaya hiç bu denli hazır, inançlı ve şevkli olmadığını beyan etmişti'.¹ Daimî statüdeki beş üye devlet, bir sonraki Güvenlik Konseyi zirvesinin, BM'nin ellinci kuruluş yıldönümü olan Ocak 1995'te yapılmasını planladılar. Bu, BM'nin savunduğu ve temsil ettiği herşeyin ve BM bünyesinde yer alan büyük güçlerin olması gerektiği şekilde oynamış oldukları rolün bir kez daha altı çizilerek ifade edilmesi olacaktı ancak bu zirve hiçbir zaman gerçekleşmedi ve Ocak 1992'de yapılmış olan toplantı şimdi kısa süren ama parlıtlı bir an gibi gözüküyor.

Bunu izleyen yıllarda, Konsey ortak güvenlik için etkisiz bir araç olarak kendini gösterdi. Ruanda'daki soykırımın, içinde oluşmuş olduğu durum ve şartlar üzerine yazdığım kitabım, bizi soykırımın gerçekleşmesi esnasında Konsey'in gerçekleştirdiği resmî olmayan ve gizli toplantıların zaptına götürerek, durumun böyle olduğunu ortaya koyuyor.² Bu, (her türlü durumda belirli bir hususu en kat'î şekilde ispata yarayan türden) kaynak, Konsey'in gizli dünyasına benzersiz bir bakış olanağı veriyor ve Konsey'in, böyle bir sorumluluğu olmamasına karşın, nasıl olup da BM'in barışı korumaya yönelik operasyonlarının kontrolünü elinde tuttuğunu anlatıyor. Bu paha biçilemez döküman olmadan, Ruanda'da yaşanan uluslararası başarısızlığın kayıtları tam ve eksiksiz sayılamaz, zira BM barış operasyonlarının Konsey tarafından yönetildiğini ve denetlendiğini ve Güvenlik Konseyi ile BM Genel Sekreterliği arasındaki iş bölümünü gözler önüne sermektedir.

1992'nin en zorlayıcı durumları ve koşulları, Genel Sekreterlik bünyesindeki Barış Operasyonları Departmanı'nda hissedildi, zira, dünya liderlerinin kendi başkentlerine dönmesinin üzerinden çok kısa bir zaman geçmişti ki, Konsey, Kamboçya için, BM'nin gelmiş geçmiş en büyük çaptaki misyonunu oluşturmayı kararlaştırdı. Aynı ay içerisinde, BM Angola için Teyit Misyonu II'nin genişletilmesine ve 500'den fazla BM gözlemcisinin barış anlaşması şartlarını uygulamaya koymak üzere gidişine tanık olundu. BM personeli bir barış anlaşmasını teyit etmek üzere El Salvador'da bulunuyordu. Irak-Kuveyt sınırında bir BM komisyonu sınır çizgisini çiziyordu ve Konsey, Irak'ın kitle imha kabiliyetini ortadan kaldırmaya yönelik olarak Uluslararası Atom Enerjisi Otoritesi ile birlikte hareket ediyordu. BM personeli Kuveyt için bir savaş tazminatı fonunun denetimini üstlenmişti ve bu misyonların tümü daha önce üzerinde durulmamış konuların ele alınması anlamına geliyordu. Askerî personele ek olarak, insan hakları, sağlık, finans, mühendislik ve yönetim dallarında önemli sayıda uzmana gereksinim

1 UN Doc. Provisional Verbatim Record, S/PV. 3046, 31 Ocak 1992.

2 Linda Melvern, *A people Betrayed: the role of the West in Rwanda's genocide*, Londra, Zed Books, 2000.

vardı. Genel Sekreterlik son derece ağır sorumluluklar yüklenmiş durumdaydı ve 1992 Güvenlik Konseyi retoriğine rağmen, kısa bir süre sonra gerginlik ve zorlanmalar başgöstermeye başladı, daha gerçekçi ve uygulanabilir yardım önerilerinden kaçınıldı.

Somali için oluşturulan BM misyonu Soğuk Savaş sonrası dönem için bir emsal teşkil etti. Bu, Güvenlik Konseyi'nin insani amaçlarla, egemen bir hükümetin rızası olmaksızın, Tüzüğün Bölüm VII'si uyarınca bir müdahaleye ilk kez izin verişidir.³ Somali'de olayların tam olarak nasıl bu derece yıkımlara yolaçıcı şekilde yanlış geliştiğinin hikayesi oldukça adil bir biçimde belgelere dökülmüştür. Ancak Genel Sekreterliğin neler olup bittiğine dair kendi iç raporlarına daha az dikkat sarfedilmiştir.⁴ Esasında, bu öylesine tartışmalı bir rapordur ki, yazılmasının ardından, Konsey basılıp basılmamasına karar vermek üzere toplandı. Yapılan bir dizi hataya dikkat çekildi ve Konsey'in bu misyonun kontrolünü yitirmiş olduğu sonucuna varıldı. En önemli bulgulardan biri de, bilgi eksikliğinin operasyonu nasıl başarısızlığa sürüklediği idi: Somali askerlerinin kapasitesi yanlış değerlendirilmişti ve istihbarat toplama kapasitesinde de noksanlıklar vardı.

O zamanın kalıcı statüde olmayan Konsey üyelerinden biri olan Yeni Zelanda Büyükelçisi Colin Keating olanlara oldukça eleştirel bakıyor. "Bir grup diplomatik amatördük.⁵ BM'nin gelişimi kırk beş yıl geride ve henüz tüm bunlarla başa çıkmaya hazır sayılmaz." BM'nin Somali'ye yönelik çabaları kuvvetlerini tamamıyla çektiği 1995 Mart'ında son buldu. Güvenlik Konseyi, bir iç savaş karşısında geleneksel anlamda barışı koruma uygulamalarını tatbik etmeye çalıştı, silahsızlanmaya zorlamayı ve bir generalin tutuklanmasını denedi. Sonuç, BM'nin prestijini ve itibarını, ABD'nin de liderliğini kaybetmesi oldu.

Güvenlik Konseyi'nin Somali üzerine bu son derece önemli ve şimdilerde unutulmuş olan raporundan alınan derslerin bazıları görmezlikten gelindi. Şubat 1994'te hazırlanmış olan bu rapor, Konsey'e, Ruanda soykırımının başlamasından sadece birkaç hafta önce sunulmuştu.

Basının, 11 Şubat tarihinde BM Ruanda'ya Yardım Misyonu (UNAMIR) Kuvvet Komutanı olan Kanadalı Korgeneral Romeo Dallaire tarafından

3 Bkz. Nicholas Wheeler, *Saving Strangers: humanitarian intervention in international society*, Oxford, Oxford University Press, 2000, s. 172.

4 UNDSOM II personeline gerçekleştirilen ve yaralanmalara yol açan silahlı saldırıyı araştırmak üzere kurulan komisyonun raporu: *Report of the Commission of Inquiry Established Pursuant to Security Council Resolution 885 (1993)*, New York, 24 Şubat 1994.

5 Linda Melvern, *The ultimate crime: Who betrayed the UN and why*, Londra, Allison and Busby, 1995, ss. 330-331.

gönderilen ve bir muhbirden alınan, bir soykırımın planlanmakta olduğuna dair bilgileri içeren faksına oldukça büyük ilgi göstermiş olmasına karşın, daha bir çok ciddi anlamda uyarı daha önceden mevcuttu. Daha da şaşırtıcı olan, bu uyarılardan hiçbirinin Güvenlik Konseyi'ne sunulmamış olması idi. Kalıcı üyeler, özellikle de Fransız ve ABD hükümetleri, sahip oldukları hatırı sayılır istihbarat toplama kabiliyetleri ile ne ile ilgili hazırlıklar yapılmakta olduğuna dair bazı bilgiler edinmiş olmalarına rağmen, Kalıcı olmayan Konsey üyeleri ile hiçbir kesin, açık ve ayrıntılı bilgi paylaşılmadı. Bu bilgiler Ruanda'daki barış misyonu UNAMIR'in kuvvet komutanı ile dahi paylaşılmadı. Dallaire, Eylül 1994'de yaptığımız bir röportajda bana "Savaş alanında bir nevi kör ve sağır gibi" olduklarını söylemişti. Dallaire Birleşik Devletler istihbarat halkalarının konu ile ilgili ne kadar bilgilendirilmiş olduklarını bilmiyordu. Ocak 1994'te CIA, Dış İşleri Bakanlığı'na çatışmaların yeniden başlaması ve sürmesi halinde yarım milyona varan sayıda insanın öleceğine dair uyarıcı mahiyette bir analiz sunmuştu. Bu raporda, Ruanda'nın, barış görevlilerinin takip etmek üzere orada bulunduğu barış anlaşması analiz ediliyor ve bu anlaşmanın başarısızlığa mahkum olduğu sonucuna varılıyordu. Dallaire, on barış askerinin bunun ardından ölümünün, doğrudan doğruya, sözkonusu istihbarat verileri olmadan görevini yerine getirmekte başarısız oluşunun bir sonucu olduğuna inanıyor.

Dahası, kamuoyunun bildiği, gayet aleni bilgiler vardı. Ruanda'da gerçekleşen Tutsi katliamı, insan hakları grupları tarafından geniş çaplı olarak rapor ediliyordu: Ocak 1991 ve Şubat 1992'de ordunun ve yerel hükümet görevlilerinin olaylarla olan ilgisi ve içinde nasıl yer aldıkları tam ve kesin bir şekilde anlatılmıştı. Ocak 1993'te Ruanda'da şiddet o denli korkunç boyutlara varmıştı ki, on ayrı ülkeden bir grup insan hakları uzmanı buraya delil toplamak üzere gittiler. Mart ayında, geçen iki yıl zarfında ırkçı ve aşırı uçtaki Hutu hükümetinin, kendi halkından, tümü Tutsi olan 2.000 insanı nasıl öldürmüş olduğunu ortaya koyan bir rapor hazırlanmıştı. Aktif durumda ölüm timleri vardı ve 10.000 kadar Tutsi ve karşıt politik görüş üyesi tutuklanmış ya da haklarında bir suçlama olmaksızın gözaltına alınmıştı.⁶ Bir Fransız gazeteci "bu ölüm timlerinin, Tutsi'lere karşı bir soykırımı, sanki bir kamu hizmetiymiş gibi yürütmekte olduklarını" rapor etmişti.⁷

6 International Federation of Human Rights (FIDH), Africa Watch, Inter African Union of Human Rights, International Centre for Rights of the Person and Democratic Development. *Report of the International Commission of Investigation of Human Rights Violations in Rwanda since 1 October 1990*, 7-21 Ocak 1993.

7 Stephen Smith, "Massacres au Rwanda", *Libération*, 9 Şubat 1993.

Ağustos 1993'te bir BM İnsan Hakları Raporu Komisyonu, 1948 tarihli Soykırım Suçlarının Cezalandırılması ve Engellenmesine Dair Konvansiyon'un Ruanda için de geçerli olduğunu açıkladı. Hazırlanan rapor, Ruanda'da güçlü bir elit sınıfın bu gücü çılgınlık derecesinde sıkı sıkıya elinde tuttuğunu ve etnik nefreti ateşlemekte olduğunu ortaya koyuyordu. Ruanda'da gerçekleşen katliamlar planlıydı ve kurbanların isimlerinin radyodan yayınlanması ile harekete geçiliyordu.⁸ Bu rapor, mahkeme dışı muameleler, jürisiz muhakeme ya da hakem mahkemeleri konularında özel raportör olan Bacre Waly Ndiaye tarafından kaleme alınmıştı. Daha sonraları, eğer Güvenlik Konseyi kendisine başlangıçta danışmış olsaydı, onlara Ruanda misyonlarının bir farklılık yaratamayacak kadar zayıf kaldığını belirtmiş olacağını ve onlara sivil halkı organize katliamlara karşı koruyacak önlemler konusunda tavsiyelerde bulunmuş olacağını söylemişti. Raporunun gördüğü ilgi konusunda ise, bir şişeye koyup denize fırlatsaymış da olacağını dile getirmişti.

Belçika hükümeti, Kigali'de bulunan büyükelçiliğinden gelen ve Belçika barış birimlerine bağlı küçük çaplı bir istihbarat grubundan aldığı dikkate değer istihbaratla, oldukça iyi bilgilendirilmiş durumdaydı. Belçika, misyona 450 askerî ile katılmıştı. Belçika Dış İşleri Bakanlığı, New York'da bulunan büyükelçilerine "Belçika birliklerinin, BM'in hiçbir şey yapmadığı bir soykırım karşısında kendilerini buna seyirci kalan pasif bir tanık konumunda bulmalarının kabul edilemez olacağı" mesajını iletmişti.⁹ Büyükelçiye, hükümeti tarafından, Ruanda'da bulunan barış görevlilerinin takviye edilmesi konusunda kulis yapması talimatı verilmiş ancak, Ruanda misyonunda bir artırımı gidilmeyeceği zira ABD ve Birleşik Krallığın finansal sebeplerle bu fikrin karşısında oldukları söylenmişti. Bu her iki kalıcı üye de, UNAMIR'in oluşturulması konusunda isteksiz davranmış ve BM'nin aşırı talepler karşısında fazlasıyla sıkışmış vaziyette olduğunu ileri sürmüştü. ABD; BM'nin Ruanda'da yalnızca sembolik olarak varolmasını istiyordu. Konsey'de, özellikle Nijerya Büyükelçisi İbrahim Gambari tarafından ortaya sürülen, Ruanda'ya yardım elini uzatma lehinde savlar da oldu. Ruanda dünyadaki en fakir ülkelerden birisiydi ve Ruanda'yı demokratikleşmek için teşvik eden, ABD olmuştu. Ruanda'nın demokrasiye geçiş sürecinin başarıyla sonuçlanmasını sağlamak ahlaki bir yükümlülüktü.

8 BM İnsan Hakları Komisyonu, *Report by Mr B.W. Ndiaye, Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or arbitrary executions, on his Mission to Rwanda from 8-17 April 1993*, E/CN. 4/1994/7/Add. I, 11 Ağustos 1993.

9 Belçika Senatosu, *Commission d'enquête parlementaire concernant les événements au Rwanda*, Rapport 6, Aralık 1997.

Ruanda için, Arusha Anlaşmaları olarak adlandırılan ve Hutu hükümeti ile Tutsi asiler ordusu arasında üç yıldır süren iç savaşı sonlandıran, uluslararası barış anlaşması, Ağustos 1993'de imzalandı. Bu anlaşma, politik, askerî ve anayasal reformları içine alan, geniş kapsamlı bir anlaşmaydı. Arusha Anlaşması'nın koşullarına göre, tarafsız bir uluslararası kuvvet Ruanda'nın geçiş sürecini takip etmek üzere konuşlandırılacaktı, ancak ABD, maliyeti kısmak üzere, BM barış görevlilerinin üstlendiği rolün azaltılmasını savundu. Anlaşma şartlarına göre barış görevlileri tüm ülke çapında güvenliği sağlayacaklardı ancak Konsey barış görevlilerinin yalnızca Kigali şehrinin güvenliğinin temin edilmesinde yardımcı olması gerektiğini kararlaştırdı. Anlaşmaya göre barış görevlileri silahlara el koyacak ve tüm ülke çapında silahlı çeteleri etkisiz hale getirecekti. ABD bu anlaşma şartını reddetti ve Somali'de yaşanan askerî fiyaskoyu dikkate alarak Ruanda için üstlenilen misyonun, önceden düşman olan iki taraf arasında tarafsız bir tampon olmanın ötesine geçmeyecek şekilde geleneksel bir barışı temin etme misyonu olması gerektiği üzerinde ısrarcı oldu. Başlangıçta bu misyon konusunda büyük umutlar vardı. New York'ta BM merkezindeki diplomat ve resmî görevliler Ruanda'daki misyonlarını başarıyla sonuçlanacağına kendilerini inandırmışlardı. Keating, daha sonraları, Genel Sekreterlik'deki resmî görevlileri iyimser davranmakla suçladı ve Ruanda'daki gerçekleri yansıtan bilgiler konusunda fazlasıyla sakin olduklarını iddia etti. Konsey'in kalıcı olmayan üyelerinin, Ruanda'daki durumu, gerçekte olduğu gibi içten içe yanmakta olan bir volkan değil de, daha çok küçük çaplı bir iç savaşmış gibi görmeleri sağlandı. Durum Konsey'de ortaya konulandan çok daha karmaşık ve tehlikeliydi.¹⁰ Keating, kalıcı olmayan üyeler olarak,¹¹ durum hakkında "çok az bilgi sahibi edildiklerini, çoğu şeyin kendilerinden gizli tutulduğunu" ve "daha iyi bilgilendirilmiş olunsaydı, Konsey'in oldukça farklı şekilde ilerlemeler kaydetmiş olabileceğini" söylemişti.

Lakhdar Brahimi'nin başkanlık etmiş olduğu BM Barış Operasyonları Paneli'nden çıkan ve Ağustos 2000 tarihinde yayınlanmış olan rapordaki etkili paragraflardan biri, " Genel Sekreterliğin, yeni bir misyon için bir barış gücü ve diğer düzeylerde savunma araçları gönderilmesi önerisinde bulunurken, Konsey'e, duymasını istedikleri değil, bilmesi gerekenler konusunda bilgi vermesinin ve düzey tespitlerini gerçekçi senaryolara uygun olacak şekilde yapması gerektiğini.." ortaya koyuyor.¹²

10 Yeni Zelanda'nın BM Daimi Temsilcisi Büyükelçi Colin Keating'ın UNAMIR'den çıkarılan dersler üzerine kapsamlı seminerdeki konuşması "The Security Council Role in the Rwanda Crisis", 12 Haziran 1996, yayımlanmamış.

11 Nisan 1994'te, Güvenlik Konseyi'nin daimi olmayan üyeleri, Çek Cumhuriyeti, Cibuti, Yeni Zelanda, Umman, Nijerya, Pakistan, İspanya, Arjantin, Brezilya ve Ruanda'ydı.

12 *Report of the Panel UN Peace Operations, Executive Summary, A/50/305*

BM birliklerinin (askerlerinin) Aralık'ta Ruanda'ya gidişine kadar, bir farklılık yaratmakta muhtemelen çok geç kalınmıştı. Görünüşte, görevleri, belirsizliğe hiç yer bırakmayacak şekildeydi. Üç yıl süren iç savaş, Hutu hükümeti ile başta gelen Tutsi isyancılarının el sıkışmalarıyla barışla sona ermişti. Fakat aslında durum bu kadar basit değildi. Soykırım planları çok ileri noktalara varmıştı. Soykırım, Hutu Gücü'ne tüm karşı çıkışları ortadan kaldırmak maksadıyla politik bir silah olarak kullanılacaktı. Hutu Gücü, fanatik ve şiddet öğeleri içeren, ırkçı, milliyetçi ve gücün paylaşılması fikrine karşı duran, anti-Tutsi bir ideolojiydi.

1994 yılının ilk aylarında, Ruanda'da şiddet gittikçe arttı ve Korgeneral Dallaire takviye kuvvetler gönderilmesini istedi. Hiçbir yerde kullanıma müsait askerî birlik yoktu, kum torbası, benzin ve hatta kasadan yoksundu ve bir nokta geldi ki, BM'in diğer bir biriminden borç para almak mecburiyetinde kaldı. Misyonun gerekli personel konusunda da eksiklikleri vardı insanî konular ya da insan hakları uzmanları, halkla ilişkiler görevlileri yoktu. Dallaire tahminen 4.500 askere ihtiyaç olduğu kanısındaydı. Güvenlik Konseyi 2.500 asker üzerinde fikir birliğine vardı.

Güvenlik Konseyi'nin Ruanda'ya olan taahhütlerini yerine getirmekte konusundaki günölsüzlüğü açıkça görölebiliyordu. Dallaire silahlara el koyulmasına izin verilmesi isteğinde bulundu. Eğer silah dağıtımı sürecekte olursa (ki tahminen 85 ton cephane ülke sathında yayılmış durumdaydı) barış görevlilerinin yetkilerini kullanmaları mümkün olmayacaktı. Silahlara el koyma izni BM Genel Sekreterliği resmî yetkililerince geri çevrildi ve Dallaire birçok defalar onları aksine ikna etmek için çaba sarfetti. Soykırımın hemen öncesindeki haftalarda göndermiş olduğu mesajlarda tam onbir kez "durum hızla kötüye gidiyor" cümlesini kullanmıştı.

"Soykırım", Polonyalı barış görevlilerinden birinin dile getirdiği gibi "adeta havada asılı kalmıştı". Tutsiler öylesine dehşet içindeydiler ki, bir kısmı ülkeyi terketti, diğer bir bölümü de acil olarak tahliye edilmek üzere hazırlandı. Kigali'de, Uluslararası Kızıl Haç Komitesi ve Sınır Tanımayan Doktorlar, büyük sayıda yaralı olasılığına karşı ihtiyati planlamalara başladı.

Aslına bakılacak olursa, Clinton yönetimi, Ruanda'da barışın sağlanmasına yönelik bir ilerleme sağlanamamasından ve barış sürecinde meydana gelen, ardı arkası kesilmeyen ertelemelerden o derece usanmıştı ki, Güvenlik Konseyi üyeleri üzerinde, misyonun bütünüyle sona erdirilmesine dair bir Amerikan baskısı oluşturuldu. Güvenlik Konseyi'nin geçici üyelerinden bazıları, diğer ölkelerde, özellikle de

Eski Yugoslavya'da, harcanmış olan BM kaynakları ışığında, Ruanda'ya, demokratikleşmeyi sağlaması için makul bir süre tanınmasının gerekliliğini tartıştılar. Barış süreçlerinin çoğu zor ve karmaşık olmuştu. Arusha Anlaşması'nın koşullarına göre, Ruanda'dan demokrasisini sadece iki yıl içinde tesis etmesi isteniyordu. Ancak, Ruanda'ya uluslararası topluluğun gecikmelerden usanmış olduğuna dair gözdağı veren uyarılar gönderildi.

Bu geri çekilme tehditleri Ruanda'da dehşet ve şaşkınlık yarattı. Barış anlaşması şartları uyarınca oluşturulmuş olan ve 37 gün sürmesi tasarlanan geçici hükümetin başında, ılımlı bir Hutu olan Agathe Uwilingiyimana bulunuyordu. Soykırımdan sadece birkaç gün önce yapılan bir röportajda, ulusuna son bir kez seslenmişti:

Yirmi yıl boyunca bir dikta rejimi altında olduğunuzda bu diktatörlüğün herhangi bir baskı olmadan gücünü elinden bırakmasını nasıl bekleyebilirsiniz. Uluslararası topluluk bize devlet başkanımızı savaşın sona erdirilebileceğine ikna etmemizde yardım etti.. Neden uluslararası topluluk nihai adımı da atmıyor.. aşırı uçta olanlar daima haksız ve yanılğı içinde olacaktır.. Ruanda insanları barış istiyor.¹³

5 Nisan 1994 tarihinde, Güvenlik Konseyi, Ruanda'daki misyonu konusunda ne yapacağını karara bağlamak üzere toplandı. Barışı temin etme misyonlarına genel olarak altı aylık çalışma periyotları verilir ve bu sürenin sonunda Güvenlik Konseyi uzatmaya gitme ya da belki yetkinin sona erdirilmesi koşulları üzerinde karara varmak durumundadır. Amerikalı diplomatlar, Ruanda'nın gecikmeye uğramış olan barış anlaşması konusunda bir ilerleme kaydedilememesi halinde bu misyonun sonlandırılması gerektiğini savundular. Diğerleri ise Ruanda'nın zamana ihtiyacı olduğu görüşünü ileri sürdüler. Genel Sekreter Boutros Boutros-Gali, Konsey için UNAMIR üzerine bir rapor hazırladı, bu rapor barış görüşmelerindeki gecikmelerin ve ertelemelerin bir dökümünü veriyor ve Ruanda'daki şiddetin büyük ölçüde silahlı eşkıyaya atfedilebileceğini anlatıyordu. Rapor iyimser bir hava taşıyor ve iç savaşta ateşkesin halen geçerli olduğuna işaret ediyordu. Dallaire'in kaleme almış olduğu, kapasite ve ekipmandaki ciddi eksikliklerini vurgulayan 10 sayfalık askerî değerlendirme bu raporun içine alınmamıştı.

Saat 19:10'da büyükelçiler Konsey Salonunun arkasında yer alan ve düşünce ve tartışmalarını gizlilik içerisinde yürüttükleri odadan sırayla alındılar. Resmî ve açık bir toplantı yaparak, herhangi bir fikir çatışması

13 François Rykmans, *Chapeau Magazine*, Rwanda 15 Mart 1994. Yayın, Radio Television de la Communaute Française de Belgique (RTBF).

yaşanmaksızın anlaşmaya vardılar ve Ruanda'da, Arusha Anlaşması uyarınca, geçiş dönemine ait kurumların gelecek altı hafta içerisinde kurulmuş olmaması durumunda UNAMIR'in bölgeden bütünüyle çekilmesini şart koşan önergeyi oyladılar. Bu oylamanın yapıldığı saatlerde Ruanda'nın son yirmi yıldır devlet başkanlığını yapmakta olan Juvenal Habyarimana öldürülmüştü. Kigali'den, RTLMC radyo kanalı üzerinden yapılan yayınlarda, ölümünden Tutsi'lerin sorumlu tutulduğu duyuruldu.

En başından, 6 Nisan tarihinden itibaren, UNAMIR'in zaafı dehşet verici biçimde aşıkardı. Kigali, Ruanda ordusu ve seçkin Başkanlık Muhafız Alayı için bir tür kale, bir cephanelik görevi görmekteyken, Dallaire, New York'u, Belçika birliklerinin on dört ayrı yerde bloke edilmiş yollarla izole edilmiş durumda olduğu konusunda bilgilendirmişti. Benzin tedariki yoktu ve sadece bir ya da iki gün yetecek kadar yiyecek ve su vardı. Cephane ve tıbbi tedariklerde ciddi ölçüde eksiklikler yaşıyordu, birliklerindeki askerlerin büyük çoğunluğu eğitimsizdi, tam donanımlı değildi ve bir bölümü de can korkusundan kaçmış gitmişti. 7 Nisan sabahı, 10 Belçikalı barış askeri Ruandalı askerler tarafından linç edilerek öldürüldü. Dallaire'e New York'tan daha başka insan kaybını riske etmemesi emri verildi. Daha sonra "Eğer risk alınmayacak idiyse, asker değil, izci çocuklar da yollayabilirlerdi" diyecekti.¹⁴ Soykırımın başlamasının üzerinden altı gün geçmişti ki, bütün yardım büroları, bütün BM birimleri ile gelişim ve işbirliği misyonlarının tümü Ruanda özel görev ekibinin büyük bölümünü kaderlerine teslim ederek ofislerini kapattılar. Çin dışındaki bütün devletlerin büyükelçilikleri kapandı. Hiç kimse neden Ruanda'dan bu kadar hızlı bir toplu kaçış olduğuna dair bir açıklama yapmadı. Bu süreç zarfında güç paylaşımı isteyen herkes, Hutu olsun, Tutsi olsun hedef durumundaydı; her bir gazeteci, avukat, öğretmen, memur, öğrenci, vatandaşlık hakları savunucusu evlerine yapılan operasyonlarda birer birer yakalanıp, öldürüldü. Demokrasi yanlısı politikacılar öldürülürken, Hutu Gücü siyasileri, Başkanlık Muhafız Alayı'nın refakatinde apar topar uzağa götürüldüler.

New York'ta Güvenlik Konseyi'nin Ruanda konusunda ne yapılacağını tartışmak üzere yaptıkları toplantılar kapalı kapılar ardında gerçekleşti. Bundan yirmi yıl önce, çoğu konsey toplantısının kamuya açık olarak yapıldığı zamanlarda, tartışılan opsiyonları haber almak ve her hükümetin görüşünü, durduğu noktayı bilmek mümkün oluyordu. Bugün ise, bu, diplomatlar için daha kolay. Müzakereler yandaki bir odada, kapalı kapılar ardında, gizlilik içerisinde yapılıyor, pazarlıkların

¹⁴ Korgeneral Romeo Dallaire ile Mülakat, Eylül 1994.

sonuca vardırıldığı ve BM'in izleyeceği politikaların tamamlandığı, oluşturulduğu yer de burası. Büyükelçiler kamuya açık oturumlara yalnızca önerileri oylamak ve konuşma yapmak üzere gidiyorlar. Asıl önemli işin tümü kapalı kapıların ardında yapılıyor. Bu her zaman böyle değildi. BM'nin ilk kurulduğu yıllarda, Konsey çalışmalarını halkın bakışları önünde yürütürdü. 1946 yılında, o zamanın İngiliz Büyükelçisi, Sir Alexander Cadogan, Konsey müzakerelerinde de örneği görülebileceği gibi, kamuya açık konsey toplantıları ve kamu diplomasisini onayladığını (zira bunun, devletlerin, ulusları adına attıkları adımların gerekçelerini dünyanın gözü önünde anlatıp, haklılıklarını göstermelerini gerekli kıldığını) ifade etmişti.¹⁵

Soykırım süresince, Güvenlik Konseyi neredeyse sürekli olarak gizli oturumdaydı, bazen günde iki kez toplandı ve bu toplantıları gece saatlerine kadar uzadı. Yüklü bir gündemleri vardı. 1994 Nisan ayının başlarında Konsey, Bosna'da kötüye gitmekte olan durumla meşguldü, Goradze'ye bir Sırp bombardımanı olmuştu ve NATO'nun buna tepkisi, gazetelerin birinci sayfalarını dolduruyordu. Ancak, Ruanda için bir misyon oluşturmuş olan BM, bu misyonun geleceğinden sorumluydu. Konsey'in toplantıları zaman zaman karmaşık ve dolambaçlı geçiyor, bitmek bilmeyen tartışmalar, müzakereler yaşıyordu. Bu toplantılar, Konsey'in kendi içinden bilgi sızdırılmış olmasaydı, her zaman olduğu gibi sonsuza dek gizli kalırdı.

Başlangıçtan birkaç hafta öncesine kadar ödün vermeyen bir biçimde Arusha Anlaşması'na riayet edilmesi taraftarı olmuş devletler olan Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere, şimdi, Konsey'in ilk etapta vermiş olduğu tepkinin yeniden canlanmış olan iç savaşta bir ateşkese gidilmesinin mümkün olup olmadığı üzerinde yoğunlaşmak şeklinde olmasına karşın, kuvvetleri geri çekme tehdidini uygulamak yönünde bir eğilim gösteriyorlardı. Daimî olmayan üyelerden biri olan Çek Cumhuriyeti Büyükelçisi Karel Kovanda başlangıç periyodu ile ilgili olarak şunları anımsıyor: "Hiçkimse neyin yapılması gerektiğinden ya da birşeylerin yapılması gerekip gerekmediğinden emin değildi. Bu bütünüyle garip durumun içine bir de hiçbir şey yapamayacaklarını söyleyen süper güçler girmişti."¹⁶

¹⁵ Sir A. Cadogan (New York) to Mr. Clement Attlee (2 Nisan'da almış) No. 79 [UN 2345/18/78] Enclosure, The United Nations in 1946. Bkz. Foreign and Commonwealth Office, *Document on British Policy Overseas*, ed. H.J. Yasamee and K.H. Hamilton, assisted by Issabel Warner and Ann Lane-Series I, Vol. III. The United Nations: Iran, Cold War and World Organization 1946-1947 HMSO, 1995.

¹⁶ Çek Cumhuriyeti Daimi Temsilcisi, Büyükelçi Karel Kovando ile görüşme, Temmuz 1994.

Resmî nitelik taşımayan her toplantıda, (Genel Sekreter'in özel ofisinden) kıdemli Sekreterlik resmî görevlilerince brifingler veriliyordu. Güvenlik Konseyi'ndeki müzakereleri, kuvvet komutanlarından gelen mesajları almakta olan Genel Sekreterlik görevlilerinden aldığı görüş ve tavsiyelere göre hareket eden Genel Sekreter'in sunduğu öneriler şekillendiriyordu. Ancak Nisan 1994'e gelindiğinde, Ruanda için bu tür öneriler mevcut değildi. Daimî olmayan üyelerden bazıları, ya Genel Sekreterliğin elinde hiçbir opsiyon olmadığı (ki bu durumda taraflar arasındaki anlaşmazlıkları çözümlene görevi, yapılabilir olmaktan çıkıyordu) ya da felç olma noktasına geldiği şeklinde spekülasyonlarda bulunuyorlardı. Ruanda'daki soykırımın ilk dört haftası boyunca, iç savaştan kilometrelerce ötede meydana gelen ve aralıksız devam eden sistematik katliam, Güvenlik Konseyi'nin gizli oturumlarında bir kez dahi müzakere edilmedi, ne kısaca üzerinden geçildi, ne de uzun ve detaylı olarak görüşüldü. Tartışmalar bütünüyle iç savaşın yeniden başlamış ve sürüyor olması etrafında yoğunlaşıyordu.

11 Nisan Pazartesi günü yapılan bir toplantıda Konsey, binlerce insanın emniyette olabilecekleri yerler bulmaya çalıştıkları, bulabildikleri her yere, hastanelere, kiliselere, BM bayrağını gördükleri her yere sığınmakta oldukları konusunda bilgilendirildi, ancak hemen bunun ertesi gün, 12 Nisan tarihinde, 'kaotik, etnik ve rastgele cinayetler' işlenmekte olduğu bilgisi geldi. Konsey, Ruanda'da, tamamıyla Hutu politikasına sıkı sıkıya bağlı kişilerden oluşacak 'geçici' bir hükümetin oluşturulmasını görüşüp tartıştı. Bunu takip eden toplantılarda, daimî olmayan üyelerden, BM görevlilerinin kendilerine hem UNAMIR Kuvvet Komutanı'nın, hem de Genel Sekreter'in görüşlerini bildirmelerinin sağlanmasına yönelik talepler geldi. Ancak bu talepte bulunmalarının üzerinden geçen iki hafta süresince Genel Sekreter Avrupa başkentlerini kapsayan bir gezide olduğundan, New York'ta bulunmuyordu, ve bu süre zarfında kendilerine Kuvvet Komutanı'nın görüşleri hakkında da hiç bilgi verilmedi. Daimî olmayan üyeler arasında, hiçbir hareket opsiyonunun sunulmamış olmasından duyulan rahatsızlık ve şikayetler su yüzüne çıkmaya devam etti.

Gizli tutulan ve resmî olmayan toplantılara dair, Konsey'in kendi içerisinden bana sızan anlatımlar, bu noktada, ABD diplomatları barış gücünün uygulanılabilirliği konusundaki şüphelerini ifade etmekten, dört opsiyon ile ortaya çıkanın İngiliz büyükelçisi David Hannay olduğunu ortaya koyuyor.¹⁷ Bu opsiyonlardan ilki, askerî birlikleri takviye etmek ve barış görevlilerinin yetkilerini, kan dökülmesini kısa

¹⁷ Melvern, A people betrayed, s. 153.

bir süre için de olsa durdurmak üzere müdahale edebilmeleri için güçlendirmektir. Ancak, Hannay, bunun Somali deneyiminin bir tekrarı olabileceği konusunda uyarıda bulunuyordu. Barışı korumak, iç savaşın söz konusu olduğu, ortada korunacak bir barışın olmadığı ve savaşmakta olan fraksiyonların işbirliği yapmaya isteksiz olduğu durumlar için uygun değildi. Yeterliliği ve elverişliliği olmayan çabalar da bulunmak, hiç çaba sarfedilmemesinden bile kötü olurdu.

İkincisi, UNAMIR'in tamamıyla çekilmesi opsiyonuydu, ancak, bunun kamuoyuna vereceği olumsuz sinyal, zarar verici olurdu. Üçüncü opsiyon, UNAMIR'in her konumda sivilleri koruyor olduğuna dair elde bir kanıt olmadığından, orada etkin bir şekilde ne yapabileceklerini sorguluyor olmasına rağmen, birliklerin kalması opsiyonuydu.

Dördüncü ve son fikir, misyonun 'bazı unsurlarını' geride bırakarak, büyük bölümünü geri çekmek ve her ne kadar başlangıçta kamuoyunun eleştirilerini üzerlerine çekecek olsa da, izlenecek en emniyetli yol gibi görünüyordu. Hannay, Konsey'i, kararın geciktirilemeyeceği hususunda uyardı. Amerikalılar da aynı görüşteydi. Hiçbir devletin o kaotik ortama asker göndermesi beklenemezdi. Barış görevlilerinin yeniden takviye edilmesi konusu bile şüpheli idi. BM'nin kendi askerlerini korumakta başarısız olması halinde, Güvenlik Konseyi, diğer BM operasyonları için başka askerî birlikler bulmak konusunda ciddi zorluklar yaşardı. ABD, ücra bir noktada yalnız kalmış durumdaki bir barış gücünün giderek tükeniyor olmasının sorumlusu olarak görülmemeyi istemiyordu, ancak, barış görevlileri komşu bir ülkeye havayoluyla nakledilebilir, orada bir süre tutulup, daha ileri bir tarihte tekrar dönebilirlerdi. Dışarıdan bir gücün (bir dış gücün) Ruanda'da yaşanan terörü durdurması büyük ölçüde olanaksızdı. Nijerya Büyükelçisi İbrahim Gambari, onbinlerce sivilin ölmekte olduğuna dikkat çekti. Daha sonra devam etmek üzere birleşime ara verildi. Büyükelçiler, bir kez daha öncelikle Genel Sekreter'in görüşlerini sormayı, ve ayrıca UNAMIR'e gönderdikleri askerî birliklerle katkıda bulunan devletlerden de görüş almayı kararlaştırmıştı. Konsey, bir hareket tarzı düşünmüştü. Bu, ateşkes yapılmasını gerektiriyordu. BM'deki Afrika grubu bir adım öndeydi. Bu grup, Güvenlik Konseyi'nin, sivillerin hayatlarını kurtarmak ve UNAMIR'e takviye yollamak üzere acil şekilde harekete geçmesini istiyordu.

12 Nisan tarihinde, Belçika, birliklerini UNAMIR'den çektiğini duyurdu: Hükümet daha fazla Belçikalının ölmesini önlemek konusu ile meşguldü. Bu tarihten sonra Belçika, UNAMIR'in bütünüyle çekilmesi için aktif bir diplomasi sergiledi. Ancak çok büyük çaplı ve vurucu bir müdahale ile Ruanda'da başarı kazanılabileceğine ve bunun da söz

konusu olamayacağına ilişkin, aktif bir biçimde Belçika tarafından teşvik edilen, İngiltere ve ABD'nin de destek verdiği bir varsayım vardı. Konsey'in en güçlü üyelerinden ikisi olan İngiltere ve ABD, Ruanda'ya müdahalenin uygun olmadığına karar verdi. Ve, zihinlerin iç savaşla bu derece meşgul olması, barış görevlilerinin, takviye kuvvetler olmaksızın dahi yapmayı sürdürdükleri katkılara dikkat ve ilgi gösterilmemiş olması anlamına geliyordu.

Başlangıçta basında konuya yetersiz yer verilmesi ve yanıltıcı şekilde ele alınmasının sonucunda kamuoyunun bu soykırımın bilincine yeterince varamaması yüzünden, elde çok fazla seçenek yoktu ve risk alınmamıştı. Medyanın bir soykırımın yaşanmakta olduğunu bildirmekte ve böylelikle bunu durdurmak için birşeyler yapılması için bir kamuoyu baskısı oluşturmakta başarısız olmasının da, uluslararası boyutta hareketsiz kalınmasında katkısı olmuştu.¹⁸

Genel Sekreter'in Ruanda hakkındaki raporu Güvenlik Konseyi'ne 21 Nisan tarihinde ulaştı. Raporda ne yeni opsiyonlar sunuluyor, ne de Ruanda'daki durum hakkında net bir tablo çiziliyordu. İç savaş üzerinde odaklanılmış, "anarşi ve spontane olarak gelişen katliam" anlatılmıştı. Ruanda'lı politikacıların 'kontrol edilemeyen, taşkın askerler' tarafından öldürüldüğü iddia ediliyordu. Bu cinayetlerin "politik ve etnik boyutları" vardı. Boutros Boutros-Gali oldukça kesin bir biçimde, en önemli işin iç savaşta ateşkesin sağlanması olduğu inancını taşıyordu. Genel Sekreterlik görevlilerince hazırlanan, Ruanda'daki sivilleri korumaya yönelik plana raporda yer verilmemişti. Bu rapor, iç savaş cephesinden bakıldığında neler olup bitmekte olduğunun bir portresini çizerken, askeri müdahale konusunda moral bozucuydu. Bir iç savaşa yapılacak askeri bir müdahale, tamamıyla akılsız, gerçekçi olmaktan ve pratik değer taşımaktan uzak bir fikir olarak sunuluyordu, zira yalnızca 'Somali'de yaşananların bir tekrarına' yol açabilirdi. O gün itibarıyla Güvenlik Konseyi, tüm dünyanın Ruanda'yı kaderiyle başbaşa bıraktığı izlenimi bırakarak, barış gönüllülerinin büyük bölümünün çekilmesini oyladı ve kararlaştırdı. Ancak böyle olmadı. Dallaire, beraberinde 470 gönüllü barış askeri ve Philippe Gaillard'ın başkanlık ettiği Uluslararası Kızıl Haç Komitesi" tarafından idare edilmekte olan tıbbi bir misyon olmak üzere orada kaldı. Ancak, Güvenlik Konseyi'nin o dönemdeki gizli oturumlarında bir kez olsun, bu insanların bir yolunu bulup oradaki acıları dindirebilmek için nasıl çabalamakta oldukları müzakere edilmedi, takviye güçlerinin onlara nasıl yardımcı olabileceği konusu hiç tartışılmadı.

¹⁸ *The International Response to Conflict and Genocide: Lessons from the Rwandan Experience. Joint Evaluation of Emergency Assistance to Rwanda*, Copenhagen, Mart 1996, 2. bölüm, s. 36.

Durumun, bir harekete geçilmesine karşılık vermeyeceği yönünde bir intiba bırakılmıştı. Dallaire'in kişisel tahminlerine göre sivillerin katledilmesini büyük ölçüde önleyebilecek 5,000 kişilik bir askeri birlik, cinayetlerin işlendiği, hayati önem taşıyan üç hafta süresince Güvenlik Konseyi'nin önüne bir opsiyon olarak konulmamıştı bile ve bu süre zarfında çok fazla sayıda insan, üstelik de Tutsi'lerin kendilerini emniyette hissettikleri yerlerde –okullarda, kiliselerde ve kliniklerde– sistematik bir soykırımla can vermişti. Hergün binlerle ifade edilebilecek sayıda insanın katledilmesi ve dünyanın buna tepkisiz kalması, Dallaire için bugün hala akıl almaz olmayı sürdürüyor.

Temmuz ayında, Güvenlik Konseyi, tarihinde ilk kez, soykırım yapıldığına dair elindeki güçlü deliller üzerine, 'bu delilleri değerlendirmesi' için uzmanlardan oluşan bir komite oluşturmayı kararlaştırdı.¹⁹ Güvenlik Konseyi ve Genel Sekreterlik, Dallaire ile beraber Kigali'de kalan 470 barış askerinin ihtiyaçlarını karşılamakta dahi başarısız oldu.

Sonraki Genel sekreter Kofi Annan, soykırımın vardığı muazzam boyutları ve o dönemde nelerin olup bittiği etrafında süregelen cevaplanmamış soruları gözönüne alarak, Mart 1999'da, gerçekleri saptamak üzere bağımsız bir soruşturmanın başlatılacağını duyurdu. Bundan dokuz ay sonra, herkesi –Genel Sekreter'i, Genel Sekreterlik görevlilerini ve Güvenlik Konseyi'ne üye devletleri– suçlayıcı bir rapor hazırlandı. Benzer şekilde, Afrika Birliği Organizasyonu (OAU)'nun raporu üzerine 1994 Ruanda soykırımını soruşturmak üzere gerçekleştirilen Seçkinler (Eminent Personalities) Uluslararası Paneli'nin raporu da, BM sisteminin bir parçası olan her kişinin (ya da kurumun), uluslararası topluluğun uğramış olduğu başarısızlıktaki kendi payını kabul etmesinin ve üstlenmesinin gerektiği konusunda hiçbir şüpheye yer bırakmıyordu. Konuya direkt olarak dahil olan iki devletten Fransa'da, Fransız Ulusal Meclisi'nde, Belçika'da da Senato Komisyonu'nda, hükümet politikaları hakkında soruşturmalar düzenlendi. OAU panelinde, ABD, Fransa ve Belçika, bu işte en büyük sorumluluğu olan hükümetler olarak belirlendi. Ancak, Belçika Senatosu'nun almış olduğu tavsiye kararlarından biri, 1994 yılı Güvenlik Konseyi'nde yer almış olan bütün devletlerin kendi iç soruşturmalarını yürütmek gibi bir zorunlulukları olduğu şeklindeydi. Bugüne kadar, Birleşik Krallığın Ruanda'ya ilişkin politikaları ve kararların alındığı bürokratik süreçler hakkında, kamuoyunun bilgisi dahilinde herhangi bir soruşturma gerçekleştirilmedi. Başbakan John Major hükümetinin karar verme süreçleri hakkında bel-

¹⁹ Bir Uzmanlar Komisyonu'nun yaratılması yetkisini veren 1 Temmuz 1994 tarihli 935 Sayılı Güvenlik Konseyi kararı.

.....
**Orada bulunan
hiçkimse, müdahaleyi
gerçekte kimin
yapacağını ve bunun
nasıl yapılacağını
söylemeye hiç
kalkışmadı.**
.....

ki de asla birşey bilemeyeceğiz. Ancak, ben, Aralık 1999'da David Hannay ile bir görüşme yapmıştım. Hannay, bu görüşmede İngilizlerin Ruanda'yı kelimenin tam anlamıyla 'görmediklerini' söylemişti. Ruanda'da bir İngiliz büyükelçiliği bulunmuyordu. İngiltere'nin oradan herhangi bir çıkarı yoktu. Ruanda, İngiltere'nin öncelikler sıralamasında çok altlar-

da yer alıyordu ve Ruanda hakkında Brüksel, Paris ve Washington büyükelçiliklerinden alınan mesajlar, yüksek derecede önemli muamelesi görmemişti. Soykırım sürerken, zamanlarının ve kaynaklarının büyük bölümünü Bosna'da yaşanmakta olan sorunlara kanalize etmiş, Irak'ta silahsızlanmayı sağlamaya çalışmakta kullanmışlardı ve New York'taki İngiliz misyonu üzerine çok fazla talep yüklenmiş durumdaydı. Hannay, Genel Sekreterlik'ten gelen bilgilerin yetersiz olduğunu belirtmişti: Keating gibi o da, Güvenlik Konseyi'ne verilen brifinglerin yetersiz olduğundan şikayet etmişti. Hannay'ın görüşüne göre, Boutros Gali, yalnızca belirli görevlilerin kendi izniyle büyükelçilere brifing vermesine olanak tanımak suretiyle Konsey'e bilgi akışını kontrolü altında tutmuştu. Soykırım başlamadan önce Ruanda üzerine yapılan tüm müzakereler ve tartışmalarda Arusha Anlaşmalarının nasıl uygulanacağı üzerinde odaklanılmıştı. Hannay, "Olaylar, bizim yanlış yöne bakıyor olduğumuzu kanıtladı ve bize o yöne bakmamızı söyleyen Genel Sekreterlik olmuştu" diyordu. Kuvvet Komutanı'nın Ruanda'dan göndermiş olduğu mesajlardan bir tekini bile görmemişti, zira, Konsey'in barış operasyonlarının günbegün gidişatına dahil olmak gibi bir yükümlülüğü yoktu. Tüm bunlara rağmen, Hannay, BM'in Ruanda'daki soykırımı önlemek adına yapabileceği hiçbir şey olmadığından emin; Hutu yönetimindeki hükümetin soykırımı gerçekleştirme azmi karşısında bu mümkün olmazdı. Güvenlik Konseyi o cinayetleri soykırım olarak tanımış olsaydı bile bu bir tek hayatı bile kurtarmazdı. Hannay, hukukçu olmadığını, o yüzden de orada olup biten şeylerin soykırım olup olmadığına karar verme pozisyonunda olmadığını dile getirmiş, "Bütün bildiğimiz, çok fazla sayıda Tutsi'nin, yine çok fazla sayıda Hutu tarafından öldürülmüş olduğuydu" demişti. Konsey el çabukluğu marifet ile ortaya askerî birlikler çıkaramazdı ve her ne kadar Dallaire'in müthiş bir iş çıkardığına inanıyor olsa da, Dallaire'in 5,000 kişilik bir askerî birliğin, kıyımın bu derece büyük olmasını önleyebileceğine dair inancı konusunda hala derin kuşkular taşıyordu. Her halükarda, bu kadar az sayıda askerî birlikle bir yaptırım misyonu

başlatmak üzere harekete geçmek, Amerikan askerî doktrinine bütünüyle aykırı olurdu.

Hannay, bundan birkaç yıl sonra, Aralık 1998'de, BBC Radyo Dört kanalında yapılan bir röportajda, Ruanda için yapmış oldukları toplantı hakkında ayrıntılı ve özel olarak konuştu: "... orada bulunan hiçkimse, müdahaleyi gerçekte kimin yapacağını ve bunun nasıl yapılacağını söylemeye hiç kalkışmadı."²⁰

---

20 Misha Glenny, "War Radio", BBC Radio 4, 10 Aralık 1998.